

Centraal Bureau voor de Statistiek

Divisie Economie, Bedrijven en Nationale rekeningen
Sector Overheidsfinanciën en consumentenprijzen

DEFINITIEVE UITKOMSTEN EMU-ENQUÊTE 2013

Floor van Oers

Samenvatting: In deze nota worden de uitkomsten gepresenteerd van de EMU-enquête 2013 die eind 2012 is gehouden onder gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen. Het totale EMU-saldo voor deze vier overheidslagen samen wordt door de decentrale overheden geraamd op -4,1 miljard euro voor 2013 (-0,67% van het bbp). Dit is hoger dan de macronorm van -0,5% van het bbp die is afgesproken met het Rijk. Voor 2014 wordt het EMU-saldo geraamd op -1,7 miljard euro.

Trefwoorden: EMU-enquête, EMU-saldo, 2013, decentrale overheden

Projectnummer:

BPA-nummer:

Datum:

28 februari 2013

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1. Beschrijving EMU-enquête 2013	3
1.1 Populatie	3
1.2 Beschrijving vragenformulier	3
1.3 Knelpunt reserves en voorzieningen	4
1.4 Bijraming van non-respons en onbruikbare gegevenssets	5
1.5 Kwaliteit van de aangeleverde cijfers	6
2. Uitkomsten	6
2.1 Totaaloverzicht	6
2.2 Gemeenten	8
2.3 Provincies	10
2.4 Gemeenschappelijke regelingen	11
2.5 Waterschappen	12
Bijlage 1 Formulier EMU-enquête 2013 (gemeenten)	14
Bijlage 2 Koppeling van EMU-enquête 2013 naar de Iv3-matrix	15
Bijlage 3 Vergelijking EMU-saldo 2013 met referentiewaarde	17

Inleiding

Deze nota geeft de verwachtingen weer van de gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen over de ontwikkeling van hun EMU-saldo in de jaren 2012, 2013 en 2014. De EMU-saldi waarover in deze nota wordt bericht, zijn gebaseerd op de EMU-saldi zoals gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen deze aan het CBS hebben opgegeven in de EMU-enquête 2013. Het CBS neemt de ingevulde cijfers één-op-één over van de decentrale overheden, zonder hier een inhoudelijke analyse of bewerking op uit te voeren. Wel worden door het CBS de gegevens zo nodig opgehoogd voor non-respons.

De nota is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 1 geeft een beschrijving van de EMU-enquête 2013 en de wijze van ophogen voor non-respons. Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 eerst een totaaloverzicht van de uitkomsten gegeven, gevolgd door meer detailuitkomsten voor achtereenvolgens gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen. Tot slot staat in Bijlage 1 het enquêteformulier voor 2013, in Bijlage 2 een beschrijving van de relatie tussen het EMU-enquêteformulier en de Iv3-matrix. In Bijlage 3 is voor gemeenten, provincies en waterschappen op individueel niveau een overzicht opgenomen van het door hen opgegeven EMU-saldo over 2013 vergeleken met de voor hen vastgestelde referentiewaarden uit de circulaire van september 2012 voor gemeenten en provincies en de brief aan de waterschappen van 27 februari 2013.

1. Beschrijving EMU-enquête 2013

1.1 Populatie

Voor de EMU-enquête worden de provincies, de gemeenten (incl. stadsdelen en deelgemeenten) en waterschappen integraal waargenomen. Voor provincies, gemeenten en waterschappen zijn er daardoor respectievelijk 12, 429 en 24 berichtgevers. Bij de gemeenschappelijke regelingen (GR) wordt een steekproef genomen. Een GR valt binnen de steekproef indien het totaal aan baten of lasten op de exploitatierekening groter is dan 20 miljoen euro. Van de 314 bij het CBS bekende GR's krijgen daardoor 98 berichtgevers het verzoek de EMU-enquête in te sturen.

1.2 Beschrijving vragenformulier

In de EMU-enquête zijn de in de onderstaande tabel weergegeven posten opgenomen¹. Alle bedragen, met uitzondering van het exploitatiesaldo, moeten in het vragenformulier met een positief teken worden opgenomen. In de derde kolom is daarom per post aangegeven of het effect op het EMU-saldo positief of negatief is. Een negatief exploitatiesaldo heeft een negatief effect op het EMU-saldo; een positief saldo heeft een positief effect op het saldo. Als alle posten zijn ingevuld volgt daar automatisch een raming voor het EMU-saldo uit. Dit saldo wordt door het CBS zonder aanpassingen overgenomen.

Tabel 1 Effect posten in de EMU-enquête op het EMU-saldo

<i>Nummer</i>	<i>Postomschrijving</i>	<i>Effect op EMU-saldo</i>
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan/onttrekking c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	+/-
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	+
4	Investerings in (Im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	+
6	Desinvesteringen in (Im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op de exploitatie verantwoord	+

¹ Zie Bijlage 1 voor het exacte vragenformulier van de EMU-enquête.

<i>Nummer</i>	<i>Postomschrijving</i>	<i>Effect op EMU-saldo</i>
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op de exploitatie verantwoord	+
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-
11	Verkoop van effecten:	
A	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nvt
B	Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie	-

Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waar decentrale overheden zelf mee werken. Een belangrijk verschil is dat het exploitatiesaldo van de decentrale overheden alleen betrekking heeft op de baten en lasten van de exploitatierekening, terwijl bij het bepalen van het EMU-saldo ook kapitaaltransacties zoals investeringen en aan- en verkopen grond worden betrokken. Daarnaast verschilt de behandeling van onder meer het interen op reserves, onttrekken van voorzieningen en de opbrengsten uit de verkoop van deelnemingen/aandelen. Voor de berekening van het EMU-saldo van decentrale overheden moet daarom op het exploitatiesaldo een aantal correcties en aanvullingen worden gemaakt. Deze stappen komen tot uitdrukking in de in Tabel 1 beschreven vraagstelling voor het bepalen van het EMU-saldo.

1.3 Knelpunt reserves en voorzieningen

In de EMU-enquête zijn specifieke vragen opgenomen over de rechtstreekse bestedingen ten laste van de reserves en voorzieningen. De aanwending van een voorziening (vraag 9) wordt namelijk, volgens de voorschriften, niet ten laste van de exploitatie geboekt maar heeft wel effect op het EMU-saldo. Het rechtstreeks boeken van bestedingen op reserves is echter niet meer toegestaan, dit moet via de exploitatie gebeuren. Aangezien de verwachting is dat een aantal berichtgevers toch rechtstreeks bestedingen boeken ten laste van de reserves, is hiervoor expliciet een vraag opgenomen in de EMU-enquête (vraag 10). Deze bestedingen beïnvloeden namelijk rechtstreeks het EMU-saldo.

Het toevoegen van gelden aan een reserve of voorziening geschiedt, volgens de BBV-voorschriften, als last op de exploitatie (voorziening) of als resultaatbestemming (reserve). Omdat deze interne boekingen niet moeten worden meegeteld bij de berekening van het EMU-saldo, wordt daarom een correctiepost

opgenomen in de enquête (voor de voorziening) of wordt deze juist bewust buiten de enquête gehouden (bij de reserve). *Directe* stortingen in reserves of voorzieningen, bijvoorbeeld naar aanleiding van bijdragen door derden, zijn niet toegestaan volgens de voorschriften. Indien overheden echter wel direct inkomsten in de reserves en voorzieningen storten dan worden deze middelen (baten), in tegenstelling tot de niet toegestane directe bestedingen ten laste van de reserves, niet waargenomen in de enquête. Dergelijke inkomsten hebben echter wel degelijk een positief effect op het EMU-saldo. Mocht dit type boekingen in de praktijk voorkomen, dan wordt het EMU-saldo dus te negatief geraamd.

1.4 Bijraming van non-respons en onbruikbare gegevenssets

Doorgaans zullen niet alle berichtgevers uit de eerder genoemde populaties responderen. Ook kan het voorkomen dat de respons onbruikbaar is, bijvoorbeeld omdat er een oud vragenformulier is gebruikt of omdat voor één of meer jaren er geen EMU-saldo wordt opgegeven. Niet alleen de niet binnengekomen vragenformulieren, maar ook deze onbruikbare vragenformulieren worden non-respons genoemd. Voor deze non-respons moet worden bijgeraamd om te komen tot populatieramingen.

De provincies en de waterschappen hebben alle gerespondeerd bij de EMU-enquête 2013 en daardoor is voor deze overheidslagen geen bijraming nodig. Dit is niet het geval bij de gemeenten. In de methode van bijramen bij gemeenten wordt in de eerste plaats voor alle jaren uitgegaan van de (som van de) gerespondeerde EMU-saldi. Vervolgens wordt ieder jaar bijgeraamd op de volgende wijze. Het totaal van de respons wordt opgehoogd naar rato van de Algemene Uitkering. Daarbij wordt bij de gemeenten onderscheid gemaakt tussen de verschillende grootteklassen². Grootteklasse 1 betreft de gemeenten met meer dan 250 duizend inwoners, grootteklasse 2 de gemeenten met 150 duizend tot 250 duizend inwoners, grootteklasse 3 de gemeenten met 100 duizend tot 150 duizend inwoners, grootteklasse 4 de gemeenten met 50 duizend tot 100 duizend inwoners, grootteklasse 5 de gemeenten met 20 duizend tot 50 duizend inwoners, grootteklasse 6 de gemeenten met 10 duizend tot 20 duizend inwoners, grootteklasse 7 de gemeenten met 5 duizend tot 10 duizend inwoners en grootteklasse 8 de gemeenten met een inwonertal lager dan 5 duizend. Grootteklassen 4 en 5 worden daarbij nog verder gesplitst naar Noord-, Oost-, Zuid- en West-Nederland.

Bij de gemeenschappelijke regelingen wordt er niet opgehoogd. Reden is dat het EMU-saldo in de kwartaal- en jaarrekeningen vrijwel in het geheel wordt bepaald door de zogenaamde Plusregio's. Deze hebben alle gerespondeerd. Van de overige gemeenschappelijke regelingen is het geraamde EMU-saldo doorgaans bij benadering nul.

² Voor de deelgemeenten en stadsdelen wordt ongewogen opgehoogd.

1.5 Kwaliteit van de aangeleverde cijfers

Het EMU-saldo wordt geraamd op basis van de gegevens die door de berichtgevers worden aangeleverd. Het CBS voert geen plausibiliteitstoetsen op de aangeleverde gegevens uit. Wel is gebleken dat bijvoorbeeld vraag 4 over de investeringen door 4 gemeenten voor één of meerdere jaren niet was ingevuld. Reden kan zijn dat de investeringen in dat jaar volledig via de exploitatierekening lopen. Indien dit echter niet zo is, dan betekent het ontbreken van de investeringen bij deze berichtgevers dat hun opgegeven EMU-saldo te positief is. Ook bij andere vragen komt het geregeld voor dat deze niet worden gevuld. In de onderstaande tabel zijn de responsepercentages per vraag bij de gemeenten opgenomen.

Tabel 2 Responsepercentage per vraag bij gemeenten

Nr	Postomschrijving	2012	2013	2014
		%		
1	Exploitatiesaldo	99	99	98
2	Afschrijvingen	99	100	99
3	Bruto dotaties aan voorzieningen tlv de expl.	91	89	89
4	Investeringen in (Im)materiële vaste activa	96	95	92
5	Bijdragen van andere overheden, etc	19	14	10
6	Desinvesteringen	11	7	6
7	Aankoop van grond	46	44	41
8	Baten bouwgrondexploitatie	44	42	40
9	Lasten op balanspost voorzieningen	74	73	71
10	Lasten ivm transacties met derden tlv reserves	3	4	3
11	Waarde boekwinst aandelen	4	2	0

2. Uitkomsten

2.1 Totaaloverzicht

In de tabel hieronder is een totaaloverzicht opgenomen van de EMU-saldi van de decentrale overheden voor 2013. Op basis van de door de decentrale overheden aangeleverde gegevens blijkt dat de macro-waarde van het EMU-saldo uitkomt op -0,67% van het bruto binnenlands product (bbp). Dit is hoger dan de maximale macronorm van -0,5% bbp voor de decentrale overheden tezamen die is afgesproken met het Rijk voor 2013. Vooral de provincies en de waterschappen overschrijden de voor hen geldende norm fors.

Tabel 3 EMU-saldi van decentrale overheden 2013

Overheidslaag	Opgegeven EMU-saldo 2013	%BBP	Referentiewaarde septembercirculaire	Vershil
	mln €			
Provincies	-1.199	0,19%	-436	-763
Gemeenten	-2.404	0,39%	-2.364	-40
Gemeenschappelijke regelingen	-8	0,00%	0	-8
Waterschappen	-538	0,09%	-311	-227
Totaal	-4.149	0,67%	-3.111	-1.038

In de onderstaande tabel is de respons weergegeven bij gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen. Met respons wordt in dit verband bedoeld de berichtgevers die een bruikbare dataset hebben ingestuurd.

Alle provincies hebben net als in de vorige EMU-enquête een volledige dataset ingestuurd. Voor gemeenten is de bruikbare respons lager, namelijk 98% en is daarmee iets hoger dan in 2012. Van de 98 gemeenschappelijke regelingen die in de steekproef zijn opgenomen, hebben 97 een bruikbare dataset ingestuurd, wat een responsepercentage van 99% oplevert. Bij de waterschappen ligt het responsepercentage op 100%.

Tabel 4 Respons EMU-enquête

Overheidslaag	2013			2012	2011
	Aantal in steekproef	Goede respons	Responsepercentage	Responsepercentage	Responsepercentage
	x1			%	
Provincies	12	12	100	100	100
Gemeenten	429	419	98	97	97
GR's	98	97	99	91	91
Waterschappen	24	24	100	-	-
Totaal	563	552	98	96	96

Zoals eerder aangegeven wordt voor non-respons (waaronder ook de onbruikbare respons) bijgeraamd volgens de in paragraaf “Bijraming van non-respons en onbruikbare gegevenssets” beschreven methode. In de onderstaande tabel zijn de opgehoogde EMU-saldi voor de verschillende overheden opgenomen. Ter vergelijking zijn de relevante saldi uit eerdere EMU-enquêtes opgenomen.

Tabel 5 EMU-saldo per overheidslaag

Overheidslaag	2012			2013		2014	2014 - 2013
	Enq 2011	Enq 2012	Enq 2013	Enq 2012	Enq 2013	Enq 2013	Enq 2013
	mln €						
Provincies	-874	-1504	-2040	-1175	-1199	-836	363
Gemeenten	-691	-2183	-4112	-134	-2404	-384	2020
Gemeenschappelijke regelingen	-20	-35	-96	-49	-8	-5	3
Waterschappen		-512		-585	-538	-510	28
Totaal	-1585	-4234	-6248	-1943	-4149	-1735	2414

In de tabel is te zien dat bij alle overheidslagen voor alle jaren een EMU-tekort wordt verwacht. Daarnaast valt op dat de ramingen voor de EMU-saldi voor 2012 en

2013 fors slechter uitvallen in vergelijking met de ramingen uit de EMU-enquête 2012. Tot slot geldt dat het EMU-saldo positiever wordt ingeschat naarmate het jaar verder in de toekomst ligt. Deels komt dit doordat berichtgevers voor latere jaren bijvoorbeeld minder rapporteren over investeringen. Dit wordt veroorzaakt doordat geplande investeringen die formeel nog niet zijn goedgekeurd (bv. door de gemeenteraad), (meestal) nog niet worden opgegeven in de enquête.

In de volgende paragrafen wordt er per overheidslaag in meer detail gekeken naar de respons en de opbouw van het geraamde EMU-saldo.

2.2 Gemeenten

Bij de gemeenten, stadsdelen en deelgemeenten is van 419 berichtgevers een bruikbare enquête ontvangen. In de onderstaande tabel is per grootteklasse het aantal berichtgevers en het geraamde saldo weergegeven. Grootteklasse 1 is verder gesplitst naar de vier grote steden. Amsterdam is daarbij verder gesplitst naar centrale stad en de stadsdelen en Rotterdam naar concern en deelgemeenten. Ter vergelijking zijn voor de jaren 2012 en 2013 ook de uitkomsten uit de EMU-enquête 2011 en 2012 opgenomen.

Tabel 6 EMU-saldi voor de gemeenten, na ophoging

Berichtgever/ grootteklasse	Aantal ¹⁾	2012			2013		2014	2014 - 2013
		Enq 2011	Enq 2012	Enq 2013	Enq 2012	Enq 2013	Enq 2013	Enq 2013
	x1	mln euro						
A'dam - centrale stad	1 (1)	183	-104	-55	279	-142	208	350
A'dam - stadsdelen	7 (6)	-27	-30	29	-38	-27	-18	9
R'dam - concern	1 (1)	23	-171	-323	-107	-329	-94	235
R'dam - deelgemeenten	14 (14)	4	0	-28	4	2	0	-2
Den Haag	1 (1)	-160	-252	-169	-149	-175	-161	14
Utrecht	1 (1)	84	96	40	117	91	87	-4
<i>Totaal GKI</i>	25 (24)	107	-461	-506	106	-580	22	602
GK 2	9 (8)	-326	-476	-699	-276	-473	-244	229
GK 3	13 (13)	-272	-422	-682	-70	-311	-218	93
GK 4	47 (45)	-203	-525	-934	-144	-594	-69	525
GK 5	193 (189)	-59	-187	-998	204	-339	114	453
GK 6	108 (106)	71	-110	-265	50	-74	38	112
GK 7+8	34 (34)	-8	-3	-29	-4	-33	-25	8
Totaal	429 (419)	-691	-2183	-4112	-134	-2404	-384	2020

1) Het aantal berichtgevers in de EMU-enquête 2013, met tussen haakjes het aantal berichtgevers met goede respons

Het geraamde EMU-saldo van gemeenten komt in 2012 uit op -4,1 miljard euro. Het saldo verbetert naar -2,4 miljard euro in 2013 tot -0,4 miljard euro in 2014. Deze verbetering vindt plaats in grootteklassen 2 tot en met 6. Bij grootteklassen 7 en 8 blijven de bedragen door de jaren heen ongeveer gelijk. Bij grootteklasse 1 is het beeld anders. Amsterdam (centrale stad en stadsdelen), Rotterdam (concern) en Den Haag verwachten in 2013 een slechter saldo dan voor 2012. Hierdoor is het totale saldo van grootteklasse 1 voor 2013 slechter dan voor 2012. In 2014 verbetert het saldo van grootteklasse 1 naar verwachting zeer sterk, en komt zelfs uit op een klein overschot.

Per grootteklasse zijn voor 2012 en 2013 vrijwel alle geraamde saldi en opzichte van de uitkomsten van de EMU-enquête 2012 neerwaarts bijgesteld. Als naar de individuele berichtgevers wordt gekeken dan is de conclusie wat genuanceerder.

Ongeveer twee derde geeft voor 2012 een slechter saldo op. Ditzelfde geldt voor 2013. In de onderstaande tabel is de verdeling van berichtgevers naar grootte van bijstelling in het EMU-saldo te zien.

Tabel 7 Bijstelling van het geraamde EMU-saldo van gemeenten voor 2012 en 2013 (enquête 2013 t.o.v. enquête 2012)

Grootte bijstelling	2012	2013
mln €	x1	
<-20	30	28
-20 tot -10	34	32
-10 tot 0	212	258
0 tot 10	141	107
10 tot 20	9	6
>20	12	7
Totaal ¹	438	438

1) Voor berichtgevers die zijn heringedeeld wordt in het jaar dat ze niet bestaan een EMU-saldo van 0 gehanteerd.

Met name voor grootteklasse 5 is de bijstelling voor 2012 van ca -800 miljoen euro groot. Voor een deel wordt dit verklaard door herindelingen³. Als gemeenten naar een andere grootteklasse gaan dan wordt - als het EMU-saldo negatief is - het saldo van die grootteklasse negatiever. Daarnaast zijn er in deze grootteklasse nog 10 berichtgevers die een verslechtering van meer dan 20 miljoen opgeven.

Wat verder nog opvalt in Tabel 6 is het zeer lage geraamde EMU-saldo voor 2014, -0,4 miljard euro, wat een verbetering van 2 miljard euro betekent ten opzichte van de raming voor 2013. Net als vorig jaar komt circa 0,35 miljard euro voor rekening van Amsterdam Centrale stad. Dit komt door een lager exploitatietekort (ca. 190 miljoen euro), lagere investeringen (ca. 90 miljoen euro) en hogere bijdragen van het rijk (ca. 65 miljoen euro). Ook voor veel andere berichtgevers geldt een verbetering van 2014 ten opzichte van 2013, wat ook voornamelijk komt door lager gerapporteerde investeringen en een beter exploitatiesaldo. In de onderstaande tabel zijn de totale waarden per vraag te zien, alsmede de bijstelling ten opzichte van de uitkomsten uit EMU-enquête 2012.

³ Er zijn 4 gemeenten uit gk 7 en 5 gemeenten uit gk 6 opgeheven. Daarvoor in de plaats zijn er 2 nieuwe gemeenten van gk 5 en is Schagen van gk 6 naar gk 5 gegaan.

Tabel 8 Waarde gemeenten per vraag EMU-enquête 2013 en bijstelling t.o.v. EMU-enquête 2012

Nr	Postomschrijving	Effect op EMU	2012		2013		2014	
			waarde	bijstelling	waarde	bijstelling	waarde	tov 2013
			mln €					
1	Exploitatiesaldo	+/-	-1292	-318	-1140	-966	-359	781
2	Afschrijvingen	+	2398	93	2405	104	2321	-84
3	Bruto dotaties aan voorzieningen tlv de expl.	+	1103	130	927	15	873	-54
4	Investerings in (Im)materiële vaste activa	-	5087	822	4466	1270	3383	-1083
5	Bijdragen van andere overheden, etc	+	333	-137	378	-4	375	-3
6	Desinvesteringen	+	64	4	63	29	37	-26
7	Aankoop van grond	-	2394	174	1864	126	1391	-473
8	Baten bouwgrondexploitatie	+	1716	-615	2130	-48	1893	-237
9	Lasten op balanspost voorzieningen	-	898	67	774	45	719	-55
10	Lasten ivm transacties met derden tlv reserves	-	25	-4	31	-11	30	-1
11	Waarde boekwinst aandelen	-	30	26	33	-29	1	-32
	EMU-saldo		-4112	-1929	-2404	-2270	-384	2020

2.3 Provincies

Alle twaalf provincies hebben een bruikbare EMU-enquête ingestuurd. Het totale geraamde EMU-saldo bedraagt -2.040 miljoen euro voor 2012, -1.199 miljoen euro voor 2013 en -836 miljoen euro voor 2014. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de uitkomsten per provincie.

Tabel 9 Geraamde EMU-saldi voor de provincies

Provincie	2012			2013		2014	2014 - 2013
	Enq 2011	Enq 2012	Enq 2013	Enq 2012	Enq 2013	Enq 2013	Enq 2013
	mln €						
Groningen	-71	-76	-83	-53	-84	-196	-112
Friesland	-50	-93	-59	-109	-54	-119	-65
Drenthe	-45	-74	-99	-37	-64	-37	27
Overijssel	-129	-91	-192	-48	-137	14	151
Gelderland	122	-118	-170	-160	-91	-22	69
Utrecht	-209	-191	-33	-130	-18	-13	5
Noord-Holland	-96	-252	-272	-178	-296	-109	187
Zuid-Holland	-236	-192	-255	-249	-161	-185	-24
Zeeland	-33	-67	-10	-48	-117	-53	64
Noord-Brabant	-115	-244	-714	-162	-86	6	92
Limburg	-16	-107	-150	-6	-88	-122	-34
Flevoland	4	1	-2	3	-4	0	4
Totaal	-874	-1504	-2040	-1175	-1199	-836	363

Voor het verslagjaar 2013 komt de raming uit de EMU-enquête 2013 nagenoeg overeen met die uit de EMU-enquête 2012. De raming voor 2012 is echter in vergelijking met de voorgaande EMU-enquête met ruim 500 miljoen euro verslechterd. Dit komt grotendeels door een verslechtering bij Noord-Brabant van 470 miljoen euro, veroorzaakt door een lagere raming van het exploitatiesaldo van 400 miljoen euro en hogere grondaankopen van ruim 70 miljoen euro. In de onderstaande tabel zijn de totale waarden per vraag te zien voor 2012 en 2013, evenals de bijstelling ten opzichte van de EMU-enquête 2012.

Tabel 10 Waarde provincies per vraag EMU-enquête 2013 en bijstelling t.o.v. EMU-enquête 2012

Nr	Postomschrijving	Effect op EMU	2012		2013		2014
			waarde	bijstelling	waarde	bijstelling	waarde
			mln €				
1	Exploitatiesaldo	+/-	-1505	-557	-570	115	-307
2	Afschrijvingen	+	299	51	297	39	382
3	Bruto dotaties aan voorzieningen tlv de expl.	+	330	-61	231	-166	199
4	Investerings in (Im)materiële vaste activa	-	852	-162	1026	34	1065
5	Bijdragen van andere overheden, etc	+	216	-95	345	17	339
6	Desinvesteringen	+	0	-34	0	-52	0
7	Aankoop van grond	-	124	90	131	99	41
8	Baten bouwgrondexploitatie	+	66	15	89	40	99
9	Lasten op balanspost voorzieningen	-	412	-23	350	-90	224
10	Lasten ivm transacties met derden tlv reserves	-	76	-31	83	-26	219
11	Waarde boekwinst aandelen	-	-17	-17	0	0	0
EMU-saldo			-2040	-536	-1199	-24	-836

2.4 Gemeenschappelijke regelingen

Voor de EMU-enquête 2013 zaten 98 van de 314 bij het CBS bekende gemeenschappelijke regelingen in de steekproef. Van deze 98 hebben 97 een bruikbare dataset ingestuurd, wat een responspercentage van 99% betekent.

Het is lastig om voor de ontbrekende GR's (i.e. non-respons plus niet-steekproef) op een goede manier het ontbrekende EMU-saldo bij te ramen. Uit de jaarrekeningen van eerdere jaren blijkt echter dat het EMU-saldo voornamelijk wordt bepaald door de Plusregio's. In volgorde van grootte (naar inwoneraantal) zijn dit: Stadsregio Amsterdam, Stadsregio Rotterdam, Stadsgewest Haaglanden, Samenwerkingsverband Regio Eindhoven, Regio Rivierenland, Regio Twente, Bestuur Regio Utrecht en Parkstad Limburg. Van deze plusregio's zit Parkstad Limburg niet in de steekproef (te klein); de overige plusregio's hebben gerespondeerd. Voor de overige bij te ramen gemeenschappelijke regelingen geldt dat zij doorgaans in de jaarrekening een EMU-saldo hebben van rond de 0. Besloten is daarom om het EMU-saldo van de ontbrekende GR's op nul te stellen.

Voor de GR's die een bruikbare EMU-enquête hebben aangeleverd is in onderstaande tabel een overzicht van het EMU-saldo te zien. Vergeleken met de gemeenten en provincies zijn de saldi relatief klein. Van de plusregio's samen is het EMU-saldo apart te zien. Voor 2012 is het verwachte saldo met circa 60 miljoen euro neerwaarts bijgesteld in vergelijking met de resultaten uit de EMU-enquête 2012, terwijl het saldo voor 2013 met 40 miljoen euro naar boven is bijgesteld. De bijstelling van het saldo voor 2012 komt grotendeels door een wijziging in de opgave van Bestuur Regio Utrecht, die nu voor de post 'Investerings in (Im)materiële vaste activa' ruim 20 miljoen euro meer opgeeft en de dotaties aan voorzieningen met 30 miljoen euro verhoogd. Van de 90 responderende berichtgevers in de groep Overige zijn 37 een Sociale werkplaats. Deze berichtgevergroep bepaalt voor een groot deel het EMU-saldo van de groep 'Overige' en is daarom apart weergegeven.

Tabel 11 EMU-saldi voor het totaal van de gemeenschappelijke regelingen

Type gr	Aantal ¹⁾	2012			2013		2014	2014 - 2013
		Enq 2011	Enq 2012	Enq 2013	Enq 2012	Enq 2013	Enq 2013	Enq 2013
	x1	mln €						
Plusregio's	7 (7)	-43	-24	-85	-8	6	-2	-8
w.v. Regio Utrecht		-35	-22	-74	-10	-2	-18	-16
Overige	91 (90)	-69	-11	-10	-41	-14	-3	11
w.v. Sociale werkplaatsen		2	-27	-14	-36	-11	-12	-1
Totaal	98 (97)	-112	-35	-96	-49	-8	-5	3

Tot slot staan in de onderstaande Tabel 12 de totale waarden per vraag, alsmede de bijstelling ten opzichte van de EMU-enquête 2012. De meest opvallende bijstelling voor 2012 is bij de post 'Investerings in (Im)materiële vaste activa'. Zoals eerder aangegeven komt dit voor groot deel door een andere opgave van Bestuur Regio Utrecht. De verbetering van het exploitatiesaldo voor 2013 wordt grotendeels veroorzaakt door de Ontwikkelingsmaatschappij Midden-IJsselmonde die van een tekort van 16 miljoen euro naar een overschot van 13 miljoen euro gaat. De bijstellingen bij de dotaties en de last op voorzieningen zijn beide het gevolg van wijzigingen bij de Regio Eindhoven.

Tabel 12 Waarde gemeenschappelijke regelingen per vraag EMU-enquête 2013 en bijstelling t.o.v. EMU-enquête 2012

Nr	Postomschrijving	Effect op EMU	2012		2013		2014
			waarde	bijstelling	waarde	bijstelling	waarde
			mln €				
1	Exploitatiesaldo	+/-	-8	23	-8	43	-13
2	Afschrijvingen	+	100	-8	108	0	105
3	Bruto dotaties aan voorzieningen tlv de expl.	+	32	-19	57	48	42
4	Investerings in (Im)materiële vaste activa	-	130	40	115	29	92
5	Bijdragen van andere overheden, etc	+	1	1	16	16	8
6	Desinvesteringen	+	5	-2	4	3	1
7	Aankoop van grond	-	0	-1	1	-3	0
8	Baten bouwgrondexploitatie	+	0	0	0	0	0
9	Lasten op balanspost voorzieningen	-	88	10	63	37	54
10	Lasten ivm transacties met derden tlv reserves	-	7	6	5	5	2
11	Waarde boekwinst aandelen	-	0	0	0	0	0
	EMU-saldo		-96	-61	-8	41	-5

2.5 Waterschappen

In tabel 13 staan de schattingen voor het EMU-saldo van de waterschappen. Over 2013 en 2014 hebben alle waterschappen gerepsondeerd.

In onderstaande tabel staan de getotaliseerde uitkomsten zoals aangeleverd. Het verwachte EMU-saldo van de waterschappen komt in zowel 2013 als 2014 uit op -0,5 miljard euro.

In tegenstelling tot de andere overheidslagen worden er bij de waterschappen in de EMU-enquête 2013 geen gegevens over de verwachte EMU-saldi van het jaar 2012 uitgevraagd.

Tabel 13 Geraamd EMU-saldo voor het totaal van de waterschappen

Postomschrijving	Effect op EMU	2013	2014
		mln €	
EMU-exploitatiesaldo (saldo voor toevoeging/ontrekking aan reserves)	+	-95	-89
Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)			
bruto-investeringsuitgaven	-	1179	1379
investeringssubsidies	+	275	454
verkoop materiële en immateriële activa	+	1	0
afschrijvingen	+	498	520
Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen)			
toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	+	46	53
onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-	15	12
betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	55	48
eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen	+	0	0
Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen)			
eventuele betalingen rechtstreeks uit reserves	-	17	12
eventuele externe vermeerderingen van reserves	+	4	3
Deelnemingen en aandelen			
boekverlies	+	0	0
boekwinst	-	0	0
EMU-saldo		-538	-510

Bijlage 1 Formulier EMU-enquête 2013 (gemeenten)

Algemene gegevens:	
Naam gemeenschappelijke regeling	aaaa
Nummer gemeenschappelijke regeling	xxxx
Jaar:	2013
Naam contactpersoon:	
Telefoon:	
E-mail:	
Bestandsnaam:	Gegevens invullen!

Omschrijving	2012	2013	2014
	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met sept. 2012, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2013	Volgens meerjarenraming in begroting 2013
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)			
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie			
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie			
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd			
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen			
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11 Verkoop van effecten:			
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	☐ ja ☐ nee	☐ ja ☐ nee	☐ ja ☐ nee
b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Berekend EMU-saldo			

Ruimte voor toelichting

Bijlage 2 Koppeling van EMU-enquête 2013 naar de Iv3-matrix

1. *Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves*
Hier wordt in Iv3-termen functie 970, cat. 6.0. bedoeld.

2. *Afschrijvingen ten laste van de exploitatie*
Alle lasten op cat. 2.3 op de functies, alsmede de lasten op cat. 2.3 op de kostenplaatsen die met een 6.1-cat. worden doorgerekend.

3. *Bruto dotaties aan de post Voorzieningen ten laste van de exploitatie*
Alle lasten op de functies 001 t.e.m. 960 op cat. 6.0.

4. *Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd*
Hier worden de lasten op de Iv3-regels A111 tot en met A129, categorie 1 tot en met 4, exclusief 2.2 en 2.3 bedoeld. Het is de bedoeling dat de gemeenten de investeringen bruto opnemen, m.a.w. eventuele baten uit bijvoorbeeld bijdragen horen hier niet in mindering gebracht te worden. Het betreft bij post 4 de in het betreffende jaar geplande uitgaven, niet het totale investeringsbedrag voor op te starten investeringsprojecten.

5. *Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet in mindering zijn gebracht op post 4*
Hier worden alle baten op de balansregels A111 tot en met A129, cat. 4.1.1, 4.1.2, 4.2.2, 4.2.3, 4.3.1 en 4.3.2 bedoeld.

6. *Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord*
Hier worden de baten op de balansregels A111 tot en met A129 op de 3-categorieën bedoeld.

7. *Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken etc. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)*
Het gaat hier om de lasten op de balansregels A211 tot en met A215, cat. 1 t.e.m. 4, excl. 2.2 en 2.3.

8. *Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord*
Hier wordt bedoeld op de baten op de balansregels A211 tot en met A215, cat. 2 tot en met 4, excl. 2.2 en 2.3.

9. *Lasten op de balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen*
Hier wordt bedoeld op de lasten op balansregel P12, cat. 1 tot en met 4 excl. 2.2 en 2.3.

10. *Lasten in verband met transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserve (incl. fondsen en dergelijke) worden gebracht en die niet vallen onder één van bovenstaande posten*

Bij post 10 wordt er bedoeld op de lasten op de balansregels P111 tot en met P114, cat. 1 tot en met 4, excl. 2.2 en 2.3. Eigenlijk mogen hier geen boekingen plaatsvinden. Gezien de respons bij eerdere enquêtes is deze post echter nog gehandhaafd.

11. a. *Gaat u effecten verkopen?*

b. *Zo ja, wat is de verwachte boekwinst op de exploitatie?*

De eventuele baten van post 11b verwachten we op cat. 5.7.

Bijlage 3 Vergelijking EMU-saldo 2013 met referentiewaarde

Hieronder staan de opgaven van de EMU-saldi van de individuele provincies, gemeenten en waterschappen vergeleken met de referentiewaarde zoals deze is opgegeven in de septembercirculaire voor de provincies en de gemeenten en de brief van 27 februari 2013 aan de waterschappen. Bedragen zijn in 1000 euro. Een positief bedrag bij de kolom verschil betekent dat het opgegeven saldo binnen de norm blijft. Een negatief bedrag betekent dat het opgegeven saldo een overschrijding van de norm oplevert.

Vergelijking individuele provincies

Provincie	Opgegeven EMU-saldo 2013	Referentiewaarde septembercirculaire	Vershil
Drenthe	-64.223	-16.428	-47.795
Flevoland	-3.533	-10.762	7.229
Fryslan	-54.135	-19.859	-34.276
Gelderland	-91.047	-64.361	-26.686
Groningen	-83.691	-17.582	-66.108
Limburg	-87.965	-28.779	-59.186
Noord-Brabant	-86.447	-62.998	-23.449
Noord-Holland	-295.720	-41.422	-254.298
Overijssel	-136.583	-82.728	-53.855
Utrecht	-17.745	-26.393	8.648
Zeeland	-117.000	-19.116	-97.884
Zuid-Holland	-160.990	-45.137	-115.853

Vergelijking individuele gemeenten

Gemeente	Opgegeven EMU-saldo 2013	Referentiewaarde septembercirculaire	Vershil
Aa en Hunze	-4.196	-2.386	-1.810
Aalburg	-346	-894	548
Aalsmeer	145	-3.011	3.156
Aalten	3.834	-2.383	6.217
Achtkarspelen	-734	-3.036	2.302
Alblasserdam	6.724	-2.327	9.051
Albrandswaard	141	-2.014	2.155
Alkmaar	-13.506	-13.517	11
Almelo	7.931	-12.879	20.810
Almere	-49.850	-29.731	-20.119
Alphen aan den Rijn	-17.600	-12.175	-5.425
Alphen-Chaam	373	-805	1.178
Ameland	447	-816	1.263
Amersfoort	-32.847	-18.366	-14.481
Amstelveen	-12.025	-9.492	-2.533
Amsterdam (incl. stadsdelen)	-169.369	-261.198	91.829
Apeldoorn	-47.090	-22.427	-24.663
Appingedam	254	-1.513	1.767
Arnhem	-53.842	-28.733	-25.109
Assen	-42.811	-10.817	-31.994
Asten	3.966	-1.567	5.533
Baarle-Nassau	-2.617	-677	-1.940
Baarn	-2.893	-1.929	-964
Barendrecht	-23.486	-3.472	-20.014
Barneveld	-1.971	-4.291	2.320
Bedum	1.087	-843	1.930
Beek	-18.467	-1.635	-16.832
Beemster	-19	-1.240	1.221
Beesel	-584	-1.240	656

Gemeente	Opgegeven EMU-saldo 2013	Referentiewaarde septembercircularre	Vershil
Bellingwedde	73	-996	1.069
Bergambacht	381	-822	1.203
Bergeijk	1.249	-2.248	3.497
Bergen (L.)	-1.800	-1.178	-622
Bergen (NH.)	-2.819	-3.161	342
Bergen op Zoom	16.590	-10.233	26.823
Berkelland	3.904	-4.053	7.957
Bernheze	3.642	-3.366	7.008
Bernisse	-2.058	-926	-1.132
Best	11.094	-4.318	15.412
Beuningen	6.653	-2.364	9.017
Beverwijk	-12.432	-3.936	-8.496
Binnenmaas	-730	-1.947	1.217
Bladel	-2.879	-2.167	-712
Blaricum	-1.403	-1.026	-377
Bloemendaal	-10.635	-1.730	-8.905
Boarnsterhim	-9.920	-1.828	-8.092
Bodegraven-Reeuwijk	138	-3.503	3.641
Boekel	-280	-1.193	913
Borger-Odoorn	981	-2.430	3.411
Borne	2.798	-2.959	5.757
Borsele	-3.492	-2.032	-1.460
Boskoop	-5.123	-2.506	-2.617
Boxmeer	524	-2.801	3.325
Boxtel	-6.130	-3.888	-2.242
Breda	-28.658	-23.387	-5.271
Brielle	6.256	-2.756	9.012
Bronckhorst	-9.451	-2.853	-6.598
Brummen	-6.197	-1.680	-4.517
Brunssum	-389	-3.994	3.605
Bunnik	1.603	-1.056	2.659
Bunschoten	-6	-2.111	2.105
Buren	1.168	-2.143	3.311
Bussum	-360	-3.008	2.648
Capelle aan den IJssel	18	-8.135	8.153
Castricum	694	-2.501	3.195
Coevorden	-305	-4.109	3.804
Cranendonck	-683	-1.654	971
Cromstrijen	-3.321	-944	-2.377
Cuijk	525	-3.066	3.591
Culemborg	2.205	-3.056	5.261
Dalfsen	4.105	-2.076	6.181
Dantumadiel	1.810	-1.992	3.802
De Bilt	1.112	-4.202	5.314
De Marne	-90	-1.291	1.201
De Ronde Venen	-469	-4.334	3.865
De Wolden	444	-2.019	2.463
Delft	-10.869	-15.198	4.329
Delfzijl	-613	-3.452	2.839
Den Helder	-7.537	-7.594	57
Deurne	-488	-3.497	3.009
Deventer	-32.720	-13.667	-19.053
Diemen	-5.350	-3.473	-1.877
Dinkelland	-1.075	-2.945	1.870
Doesburg	-1.106	-1.195	89
Doetinchem	-9.984	-7.853	-2.131
Dongen	-877	-2.505	1.628
Dongeradeel	474	-2.752	3.226
Dordrecht	36.727	-19.127	55.853
Drechterland	1.268	-1.435	2.703
Drimmelen	-4.042	-2.158	-1.884
Dronten	18.068	-4.076	22.144
Druten	113	-1.501	1.614
Duiven	-4.071	-2.488	-1.583
Echt-Susteren	-4.665	-3.070	-1.595
Edam-Volendam	1.456	-2.568	4.024
Ede	17.535	-12.344	29.879

Gemeente	Opgegeven EMU-saldo 2013	Referentiewaarde septembercircularie	Vershil
Eemnes	-2.066	-961	-1.105
Eemmond	-11.668	-2.509	-9.159
Eersel	1.703	-1.763	3.466
Eijsden-Margraten	-8.243	-3.373	-4.870
Eindhoven	-110.543	-34.798	-75.745
Elburg	-755	-1.846	1.091
Emmen	-32.956	-16.033	-16.923
Enkhuzen	-1.695	-1.820	125
Enschede	5.758	-28.300	34.058
Epe	-5.124	-2.930	-2.194
Ermelo	-3.703	-2.597	-1.106
Etten-Leur	-25.411	-5.627	-19.784
Ferwerderadiel	146	-763	909
Franekeradeel	-613	-2.476	1.863
Gaasterlân-Sleat	-42	-1.104	1.062
Geertruidenberg	-7.473	-2.058	-5.415
Geldermalsen	-3.589	-3.080	-509
Geldrop-Mierlo	2.173	-3.723	5.896
Gemert-Bakel	13.533	-3.118	16.651
Gennep	2.762	-1.705	4.467
Giessenlanden	-1.107	-1.247	140
Gilze en Rijen	96	-2.395	2.491
Goeree-Overflakkee (na herindeling)	Geen aanlevering	-4.804	NB
Goes	-5.115	-4.937	-178
Goirle	93	-2.269	2.362
Gorinchem	2.133	-6.121	8.254
Gouda	-34.722	-8.602	-26.120
Graft-De Rijp	-3.035	-493	-2.542
Grave	-13.432	-1.101	-12.331
Groesbeek	-1.962	-1.764	-198
Groningen	-66.002	-37.925	-28.077
Grootegast	-711	-1.030	319
Gulpen-Wittem	-9.911	-1.593	-8.318
Haaksbergen	3.073	-2.176	5.249
Haaren	-17.740	-1.140	-16.600
Haarlem	-48.835	-18.729	-30.106
Haarlemmerliede c.a.	-799	-481	-318
Haarlemmermeer	-56.962	-19.425	-37.537
Halderberge	-9.291	-2.925	-6.366
Hardenberg	1.533	-6.095	7.628
Harderwijk	8.926	-4.694	13.620
Hardinxveld-Giessendam	8.572	-1.948	10.520
Haren	-2.028	-1.639	-389
Harlingen	-3.515	-2.330	-1.185
Hatter	-1.677	-952	-725
Heemskerk	-9.534	-3.580	-5.954
Heemstede	-2.800	-2.003	-797
Heerde	-1.779	-1.496	-283
Heerenveen	2.111	-5.206	7.317
Heerhugowaard	26.789	-5.767	32.556
Heerlen	-31.535	-15.037	-16.498
Heeze-Leende	6.580	-1.123	7.703
Heiloo	1.947	-1.750	3.697
Hellendoorn	-2.536	-4.329	1.793
Hellevoetsluis	4.235	-3.753	7.988
Helmond	-32.222	-14.674	-17.548
Hendrik-Ido-Ambacht	14.102	-2.627	16.729
Hengelo	18.832	-11.379	30.211
het Bildt	2.482	-1.075	3.557
Heumen	1.198	-1.367	2.565
Heusden	9.982	-4.324	14.306
Hillegom	-6.443	-2.201	-4.242
Hilvarenbeek	-1.388	-1.658	270
Hilversum	-4.873	-9.435	4.562
Hof van Twente	-16.929	-3.951	-12.978
Hollands Kroon	2.818	-3.981	6.799
Hoogeveen	-9.493	-6.759	-2.734

Gemeente	Opgegeven EMU-saldo 2013	Referentiewaarde septembercirculaire	Vershil
Hoogezand-Sappemeer	-5.310	-5.295	-15
Hoorn	-8.791	-8.341	-450
Horst aan de Maas	213	-3.718	3.931
Houten	276	-5.067	5.343
Huizen	-364	-3.413	3.049
Hulst	-865	-2.598	1.733
IJsselstein	5.627	-3.007	8.634
Kaag en Braassem	-1.021	-2.908	1.887
Kampen	-10.538	-8.159	-2.379
Kapelle	-2.339	-1.275	-1.064
Katwijk	-15.993	-6.873	-9.120
Kerkrade	-14.418	-7.523	-6.895
Koggenland	-2.773	-1.884	-889
Kollumerland c.a.	1.803	-1.266	3.069
Korendijk	-1.158	-722	-436
Krimpen aan den IJssel	-2.081	-2.569	488
Laarbeek	-1.843	-1.529	-314
Landerd	-7.634	-1.500	-6.134
Landgraaf	-4.399	-4.782	383
Landsmeer	-1.102	-1.101	-1
Langedijk	11.142	-3.430	14.572
Lansingerland	-31.840	-7.000	-24.840
Laren	-1.566	-945	-621
Leek	2.855	-2.354	5.209
Leerdam	896	-2.296	3.192
Leeuwarden	-8.404	-16.167	7.763
Leeuwarderadeel	95	-798	893
Leiden	-40.835	-21.920	-18.915
Leiderdorp	-41.668	-3.573	-38.094
Leidschendam-Voorburg	-30.089	-8.497	-21.592
Lelystad	Geen aanlevering	-13.029	NB
Lemsterland	-42	-1.346	1.304
Leudal	-632	-3.243	2.611
Leusden	9.661	-2.704	12.365
Lingewaal	382	-755	1.137
Lingewaard	6.541	-4.086	10.627
Lisse	11.070	-1.880	12.950
Littenseradiel	400	-910	1.310
Lochem	-888	-4.698	3.810
Loon op Zand	2.857	-1.950	4.807
Lopik	779	-966	1.745
Loppersum	-1.471	-1.067	-404
Losser	4.815	-2.282	7.097
Maasdonk	37.615	-3.067	40.682
Maasdriel	-437	-1.743	1.306
Maasgouw	-6.956	-2.105	-4.851
Maassluis	7.686	-3.576	11.262
Maastricht	-16.447	-22.041	5.594
Marum	408	-974	1.382
Medemblik	2.474	-3.644	6.118
Meerssen	-4.250	-1.660	-2.590
Menameradiel	-194	-972	778
Menterwolde	1.142	-1.335	2.477
Meppel	-4.381	-4.587	206
Middelburg	-6.132	-7.187	1.055
Midden-Delfland	7.916	-2.235	10.151
Midden-Drenthe	-4.591	-3.078	-1.513
Mill en Sint Hubert	-911	-1.080	169
Millingen aan de Rijn	-693	-519	-174
Moerdijk	3.448	-3.285	6.733
Molenwaard (na herindeling)	8.494	-2.757	11.251
Montferland	-10.658	-3.449	-7.209
Montfoort	-6.086	-1.078	-5.008
Mook en Middelaar	-204	-638	434
Muiden	-1.025	-648	-377
Naarden	-4.619	-1.360	-3.259
Neder-Betuwe	-1.391	-2.229	838

Gemeente	Opgegeven EMU-saldo 2013	Referentiewaarde septembercircularie	Vershil
Nederlek	-3.084	-1.721	-1.363
Nederweert	-1.027	-1.453	426
Neerijnen	1.006	-1.079	2.085
Nieuwegein	-19.814	-7.133	-12.681
Nieuwkoop	541	-3.219	3.760
Nijkerk	2.461	-3.602	6.063
Nijmegen	-26.386	-33.195	6.809
Noord-Beveland	610	-1.017	1.627
Noordenveld	-1.441	-3.352	1.911
Noordoostpolder	-950	-5.320	4.370
Noordwijk	-3.527	-3.436	-91
Noordwijkerhout	-760	-1.519	759
Nuenen c.a.	-1.244	-3.087	1.843
Nunspeet	-89	-2.074	1.985
Nuth	-1.075	-1.458	383
Oegstgeest	-6.193	-3.314	-2.879
Oirschot	-1.347	-2.889	1.542
Oisterwijk	-6.646	-2.144	-4.502
Oldambt	-10.072	-5.503	-4.569
Oldebroek	4.403	-2.219	6.622
Oldenzaal	1.300	-3.275	4.575
Olst-Wijhe	1.496	-1.889	3.385
Ommen	584	-1.722	2.306
Onderbanken	-5.138	-954	-4.184
Oost Gelre	600	-2.665	3.265
Oosterhout	-16.447	-5.806	-10.641
Ooststellingwerf	1.148	-2.398	3.546
Oostzaan	-611	-725	114
Opmeer	-3.150	-1.414	-1.736
Opsterland	-7.972	-2.845	-5.127
Oss	13.961	-10.806	24.767
Oud-Beijerland	3.542	-2.424	5.966
Oude IJsselstreek	-5.976	-4.005	-1.971
Ouder-Amstel	100	-1.120	1.220
Ouderkerk	-4.031	-848	-3.183
Oudewater	-269	-879	610
Overbetuwe	-7.844	-3.579	-4.265
Papendrecht	-9.288	-3.364	-5.924
Peel en Maas	2.228	-3.542	5.770
Pekela	292	-1.587	1.879
Pijnacker-Nootdorp	-16.791	-6.978	-9.813
Purmerend	-17.504	-8.220	-9.284
Putten	1.247	-1.738	2.985
Raalte	-5.442	-3.001	-2.441
Reimerswaal	-2.237	-2.190	-47
Renkum	-3.904	-2.821	-1.083
Renswoude	586	-588	1.174
Reusel-De Mierden	7.751	-1.647	9.398
Rheden	-13.532	-4.135	-9.397
Rhenen	Geen aanlevering	-1.506	NB
Ridderkerk	-12.220	-5.494	-6.726
Rijnwaarden	-754	-900	146
Rijnwoude	5.672	-2.645	8.317
Rijssen-Holten	-2.804	-3.273	469
Rijswijk	-21.658	-6.725	-14.933
Roerdalen	-601	-2.087	1.486
Roermond	-8.794	-8.105	-689
Roosendaal	-24.372	-9.767	-14.605
Rotterdam	-326.848	-181.041	-145.807
Rozendaal	192	-157	349
Rucphen	-1.675	-2.214	539
Schagen (na herindeling)	Geen aanlevering	-4.435	NB
Schermer	-1.299	-430	-869
Scherpenzeel	-3.514	-649	-2.865
Schiedam	-31.608	-13.179	-18.429
Schiermonnikoog	183	-247	430
Schijndel	-6.114	-2.328	-3.786

Gemeente	Opgegeven EMU-saldo 2013	Referentiewaarde septembercircularre	Verschil
Schinnen	332	-1.137	1.469
Schoonhoven	-2.848	-1.087	-1.761
Schouwen-Duiveland	-7.874	-4.126	-3.748
's-Gravenhage	-175.430	-96.926	-78.504
's-Hertogenbosch	-33.114	-23.263	-9.852
Simpelveld	-1.330	-963	-367
Sint Anthonis	2.110	-1.232	3.342
Sint-Michielsgestel	-3.217	-2.895	-322
Sint-Oedenrode	-2.420	-1.469	-951
Sittard-Geleen	-10.560	-11.339	779
Skarsterlan	-42	-2.701	2.659
Sliedrecht	3.447	-2.129	5.576
Slochteren	-3.292	-1.412	-1.880
Sluis	-5.236	-2.886	-2.350
Smallingerland	-21.755	-6.970	-14.785
Soest	2.941	-4.468	7.409
Someren	1.023	-2.352	3.375
Son en Breugel	-1.195	-1.985	790
Spijkenisse	-15.860	-8.995	-6.865
Stadskanaal	-2.141	-4.277	2.136
Staphorst	-5.631	-1.505	-4.126
Stede Broec	2.114	-1.772	3.886
Steenbergen	1.005	-2.180	3.185
Steenwijkerland	1.456	-5.229	6.684
Stein	-9.837	-3.039	-6.798
Stichtse Vecht	-2.910	-4.752	1.842
Strijen	4	-702	706
Súdwest Fryslân	3.195	-8.543	11.738
Ten Boer	-134	-604	470
Terneuzen	-17.363	-5.758	-11.605
Terschelling	-4.544	-780	-3.764
Texel	1.392	-2.271	3.663
Teylingen	-4.780	-3.185	-1.595
Tholen	-1.575	-2.362	787
Tiel	-5.759	-4.563	-1.196
Tilburg	-101.751	-34.147	-67.604
Tubbergen	-944	-1.666	722
Twenterand	-713	-3.010	2.297
Tynaarlo	-5.717	-4.000	-1.717
Tytsjerksteradiel	-445	-2.640	2.195
Ubbergen	-251	-829	578
Uden	266	-5.101	5.367
Uitgeest	-2.377	-765	-1.612
Uithoorn	-13.738	-2.516	-11.222
Urk	2.291	-1.741	4.032
Utrecht	90.898	-58.932	149.830
Utrechtse Heuvelrug	2.918	-3.873	6.791
Vaals	1	-1.258	1.259
Valkenburg aan de Geul	-586	-2.048	1.462
Valkenswaard	-9.898	-3.475	-6.423
Veendam	5.005	-4.727	9.732
Veenendaal	-20.000	-6.349	-13.651
Veere	-1.025	-2.223	1.198
Veghel	-20.611	-5.214	-15.397
Veldhoven	-23.484	-6.409	-17.075
Velsen	-8.853	-6.821	-2.032
Venlo	-53.022	-16.235	-36.787
Venray	945	-5.702	6.647
Vianen	-1.448	-2.207	759
Vlaardingen	-6.593	-9.357	2.764
Vlagtwedde	1.859	-2.018	3.877
Vlieland	249	-336	585
Vlissingen	-5.359	-6.617	1.258
Vlist	-615	-809	194
Voerendaal	-9.528	-1.096	-8.432
Voorschoten	1.575	-1.946	3.521
Voorst	9.552	-1.885	11.437

Gemeente	Opgegeven EMU-saldo 2013	Referentiewaarde septembercirculaire	Vershil
Vught	-8.703	-2.519	-6.184
Waalre	-954	-1.410	456
Waalwijk	2.798	-6.713	9.511
Waddinxveen	29.762	-4.336	34.098
Wageningen	-2.687	-4.071	1.384
Wassenaar	-1.919	-2.735	816
Waterland	-5.303	-1.373	-3.930
Weert	379	-6.289	6.668
Weesp	-1.878	-1.593	-285
Werkendam	-2.726	-2.354	-372
West Maas en Waal	2.659	-1.845	4.504
Westerveld	-5.431	-1.793	-3.638
Westervoort	-1.043	-1.287	244
Westland	-9.078	-10.624	1.546
Weststellingwerf	-664	-2.590	1.926
Westvoorne	-176	-1.865	1.689
Wierden	-2.333	-1.766	-567
Wijchen	3.139	-3.558	6.697
Wijdemeren	-2.073	-1.905	-168
Wijk bij Duurstede	-1.596	-1.853	257
Winsum	-755	-1.277	522
Winterswijk	274	-3.344	3.618
Woensdrecht	868	-1.829	2.697
Woerden	1.163	-4.315	5.478
Wormerland	-2.680	-1.269	-1.411
Woudenberg	2.515	-1.449	3.964
Woudrichem	640	-1.327	1.967
Zaanstad	-45.901	-17.841	-28.060
Zaltbommel	873	-2.832	3.705
Zandvoort	-1.736	-1.882	146
Zederik	-461	-1.046	585
Zeevang	-605	-479	-126
Zeewolde	-1.405	-1.853	448
Zeist	-10.342	-6.215	-4.127
Zevenaar	-6.953	-4.226	-2.727
Zoetermeer	2.853	-16.311	19.164
Zoeterwoude	-2.736	-788	-1.948
Zuidhorn	1.870	-1.479	3.349
Zuidplas	1.174	-3.715	4.889
Zundert	-1.441	-1.812	371
Zutphen	-3.376	-5.693	2.317
Zwartewaterland	-835	-2.207	1.372
Zwijndrecht	-10.070	-4.674	-5.396
Zwolle	-46.303	-19.424	-26.879

Vergelijking individuele waterschappen

Waterschap	Opgegeven EMU-saldo 2013	Referentiewaarde	Vershil
Aa en Maas	-17.150	-13.014	-4.136
Amstel, Gooi en Vecht	-45.600	-20.327	-25.273
Brabantse Delta	-18.248	-13.975	-4.273
De Dommel	-41.991	-12.524	-29.467
De Stichtse Rijnlanden	-20.100	-12.739	-7.361
Delfland	-21.397	-27.447	6.050
Fryslân	-16.541	-14.041	-2.500
Groot Salland	-10.300	-7.791	-2.509
Hollands Noorderkwartier	-57.374	-25.356	-32.018
Hollandse Delta	-22.753	-17.240	-5.513
Hunze en Aa's	1.444	-9.855	11.299
Noorderzijlvest	-24.844	-6.897	-17.947
Peel en Maasvallei	-6.069	-6.624	555
Reest en Wieden	-11.324	-5.837	-5.487
Regge en Dinkel	-18.604	-9.333	-9.271
Rijn en IJssel	-12.177	-9.930	-2.247
Rijnland	-83.921	-21.515	-62.406
Rivierenland	-12.295	-18.606	6.311
Roer en Overmaas	-4.611	-10.057	5.446
Scheldestromen	-15.211	-10.971	-4.240
Schieland en de Krimpenerwaard	-33.255	-10.061	-23.194
Vallei en Veluwe (na fusie)	-33.049	-14.737	-18.312
Velt en Vecht	-5.856	-3.871	-1.985
Zuiderzeeland	-6.908	-8.371	1.463